

KAREN DUVE

GRRRIM



Prevela s nemačkog
Dušica Milojković

■ Laguna ■

Naslov originala

Karen Duve

GRRRIMM

Originally published in the German language under the
imprint Galiani Berlin

Copyright © 2012, Verlag Kiepenheuer & Witsch GmbH
& Co. KG, Köln, Germany

Translation Copyright © 2014 S. Fisher Foundation by
order of TRADUKI

Translation Copyright © 2014 za srpsko izdanje, LAGUNA

Objavljivanje ove knjige podržala je književna mreža
TRADUKI, koju čine Savezno ministarstvo za evropske i
međunarodne poslove Austrije, Ministarstvo inostranih
poslova Nemačke, švajcarska fondacija za kulturu „Pro
Helvecija“, „KulturKontakt Austrija“, Geteov institut, Javna
agencija za knjigu Republike Slovenije, Ministarstvo kulture
Republike Hrvatske i Fondacija S. Fišer.



Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

GRRRIM



Sadržaj

Patuljasta idila	9
Žapčeva nevesta	31
Strpljivi princ	45
Brat Veseli	69
Grrrim	87
 O autorki	 135

Patuljasta idila

Kada stigismo kući, opet je bio mrkli mrak. Grimbald je u rudniku otkrio malu zlatnu žicu i naterao nas da dozlaboga dugo čeprkamo jer je verovao da žica mora nekuda da vodi, ali pogrešio je, kao i obično. Polako počinjem da se pitam da li je zaista pametno da glavnu reč u grupi uvek vodi onaj ko je najstariji, i najviše izlapeo. U svakom slučaju, vratili smo se kući, pri slabom svetlu svojih rudarskih lampi ne uočivši odmah da osim nas u njoj ima još nekog. Posedasmo, dakle, za sto, a bili smo baš gladni.

„Ej“, reče Bertil, „zašto moja čaša nije puna? Je l' to neki nov običaj da onaj ko je najviše radio dobije najmanje vina?“

A Venecijaner uzviknu: „Majku mu, koja mi je odvratna svinja odgrizla parče hleba!? Ko je to jutros postavljao sto?“

Sto je, na svoju nesreću, postavljao Hobo, a ljudi koji su četrnaest sati rintali pod zemljom nikako ne vole da vide da im je neko jeo večeru. Na svim tanjirima nedostajalo je ponešto, i to kod svakog nešto drugo. Meni je falilo samo parče crnog korena, što sam još i mogao da preživim, jer ga ionako ne volim. Ali Helmerihu je nestalo pola dimljene kobasice, pa se on, bogami, baš naljutio.

Naravno da se Hobo kleo u sve na svetu da ništa nije uzeo, i naravno da mu uopšte nismo poverovali. Pojurismo ga oko stola, on pobeže do kreveta. Tamo smo ga ulovili, zavrnuili mu ruke na leđa, a Bertil mu je nabio glavu u dušek.

„Sad ću da ti odsečem uvo“, zaurlao je Helmerih, i već zamahnuo nožem u ruci, kad Grimbald viknu:

„Prestanite! Ovde neko spava!“

Podigao je rudarsku lampu i osvetlio sedmi, poslednji krevet, koji je stajao uza sam zid. U njemu je zaista ležala neka devojka. Bila je veoma lepa, a kad kažem lepa, mislim ono baš stvarno – znači, imala je sve: mlada, onako stvarno mlada, sa dugom crnom kosom, kožom belom kao sneg i usnama pri pogledu na koje ti svašta pada na pamet. A imala je i fine bele ruke. Odmah se moglo videti da nikad ništa nije radila. Na njoj je bila prilično prljava plava haljina sa žutim trakama i umećima; ležala je u mom krevetu. Sedmi krevet je, naime, bio moj, i to ne samo zato što sam poslednji došao, nego i zato što je taj krevet najveći. Sa svojih metar i četrdeset dva najviši sam od nas sedmorice. Zapravo, teško da bih

se uopšte i mogao nazvati patuljkom. U svakom slučaju, mala glupača ležala je u mom krevetu i gledala nas tako uplašeno, kao da joj nikad nije palo na pamet da bi u kući u kojoj je sto postavljen, vino sipano u čaše, u nekom trenutku mogli da se pojave i stanari. Preklinjala nas je da je ne diramo, s tim što sam ja ostalima skrenuo pažnju da je krevet u kome smo je pronašli ipak moj. Nažalost, Grimbold je baš u tom času ponovo morao da se postavi kao vođa.

„Ništa se ne boj, draga devojko“, reče onim svojim cmizdravim staračkim glasom. „Kod nas ti se neće desiti ništa loše. Ali, kaži mi kako si dospela ovamo?“

Pa, od tog matorog sigurno nije imala čega da se boji. U svakom slučaju, devojka ispriča kako se izgubila u šumi i kako je naposljetku pronašla našu kućicu. Stvarno je rekla „kućicu“. Je l' to u redu? Hoću da kažem, i sami znamo da smo mali, kao i da nam ovo nije neka palata. Mora li to baš da nam nabija na nos?

„Kako se zoveš i gde živiš, drago dete?“, upita Grimbold. Seo je pored nje i uzeo njene šake u svoje. Dete se zvalo Snežana. A potom je ne trepnuvši izjavila da je kraljevska kći. Glasno sam se nasmejao, a ostali su odmah počeli da me streljaju pogledima. Jedva su dočekali da ih smota oko prsta.

„Da, kraljevska kći“, mirno nastavi Snežana, i ispriča nam kako je, navodno, njena maćeha dvorskom lovcu naredila da je odvede u šumu i tamo je dokrajči nožem. A ovaj se kao sažalio i pustio je da pobegne.

Rispekt! Ovu priču mora da je smislila sad, na licu mesta.

Bikerl i Venecijaner sažaljivo su odmahivali glavama. Mene, međutim, niko ne može tako brzo da napravi blesavim.

„A da se ne znamo možda iz kupleraja Moli Vajhbrot“, upitah, trudeći se da zvučim što naivnije, prosto da probam da je isteram na čistinu. Snežana me tu pogleda tako zbunjeno da sam zasad morao da kapituliram pred njenom glumom. Grimbold me odgurnu u stranu i nastavi da se benavi.

„Mnogo si propatila, siroto dete. Ali, ako pristaješ da nam održavaš kuću, da nam kuvaš i pereš, možeš da ostaneš ovde kod nas, i ništa ti neće nedostajati.“

Snežana veselo pristade, a ja pomislih da to nesumnjivo dokazuje da je lagala. Ili možda možete da zamislite princezu koja tek tako pristaje da pere prljave gaće i košulje sedmorici muškaraca, i da spava s njima u istoj kući?! Ajte, molim vas.

Ništa mi ne bi smetalo da krevet podelim sa Snežanom, ali Grimbold naredi da te noći spavam sa Hobom.

Idućeg dana Snežani smo svi zajedno napravili nov krevet. Postavljen je pored kamina, a Grimbold je ispred njega okačio nekakav tepih. Posle toga smo ponovo svakog dana odlazili u rudnik. Snežana je za to vreme čistila, krpila odeću i kuvala nam – prava kuvana jela, supu, paprikaš, i takve stvari. A koliba je blistala! Ipak je sve drugačije kad se u kući oseti ženska ruka!

Tako nam prođe nekoliko nedelja. Svi su bili raspoloženi bolje nego ikad, a dok smo u rudniku vadili kamenje, sve vreme smo pričali o Snežani. Kako je lepa i slatka, i šta sad radi, i šta bismo joj poklonili ako jednom konačno ponovo nađemo veliku zlatnu žicu. Ne znam kako je bilo drugima, ali mene je ta stalna priča o Snežani izluđivala. Hoću da kažem, čovek ne može da živi samo za budućnost, da sanja kako će jednog dana pronaći dovoljno zlata. Mora malo da se raduje i onome što već ima. I tako smo mi iz dana u dan rintali u tesnoj, prljavoj rudničkoj jami, dok je to prelepo stvorenje sedelo kod kuće i crkavalo od dosade.

Jednog dana ja se, tako, dovukoh do Grimbolda i obavestih ga da me boli stomak, i to prilično gadno, pa ću otići da mi Snežana skuva čaj od nane.

Kada sam stigao kući, bazdilo je na vodu sa sirćetom. Snežana se upravo spremala da pere prozore. Skuvala mi je čaj, pa sam sa šoljom u ruci seo na krevet i gledao je. Snežana nije mnogo viša od mene. Ispirala je krp u kofi, a onda se istezala da opere gornji rub prozora. Stajala je na suncu, zrnca prašine letela su oko nje, a nova crvena suknja, za koju smo svi skupili pare, podizala joj se skoro do kolena, dok je zadnjicom mešala u ritmu brisanja. Odmah sam shvatio da to radi namerno. Ali, za početak sam joj udario čežnju, i samo na miru pijuckao čaj. Onda sam spustio šolju na pod, pa joj se prišunjabo tako da sam se našao tik iza nje.

„Snežana“, počeh ja, a ona se prepade toliko da zama-
lo pade na prozor, tako da sam morao da je uhvatim.
Voda u kofi pljusnu.

„Polako, bre, princezo“, rekoh, „samo sam hteo da ti
kažem da ti se odvezala traka na stezniku.“

Steznik je, naravno, bio sasvim u redu, ali pošto se
vezivao na leđima, ona to nije mogla da vidi. Dobra fora.

Ženi treba samo da kažeš da ima nešto crno na bradi,
ili da joj se karmin razmazao, i ona odmah postane
nesigurna, počne da petlja nešto po licu; ti si time već
u prednosti, i određuješ kako će se stvari dalje razvijati.

„Hoćeš da ti zavežem?“, upitah zato.

Odmah je pocrvenela – ova, znači, stvarno lako crve-
ni – i uzdahnula: „Da, ako bi bio tako ljubazan.“

I tako sam se prihvatio steznika. A pošto nije bilo
ničega za vezivanje, lepo i polako sam ga razvezivao,
dok ona nije ukapirala šta radim. Tu je poludela. Počela
je da grebe kao mačka, samo što mi oči nije iskopala.
Vrištala je da sam poludeo, nazvala me ružnim patulj-
kom i nakazom.

„Vezuj ga!“, drala se. „Odmah da si ga vezao! Reći ću
Grimboldu šta si uradio.“

„Ma, važi“, odgovorio sam. „Oćeš i njemu da kažeš
da je nakaza? Upravo si vrlo jasno pokazala šta u stvari
misliš o nama.“

Sad se i ona uvalila. Ako me otkuca, i ja ću nju. Grim-
bold je, ako ćemo pravo, još niži od mene. Odmah je
počela da se pravi princezom, da gleda nekud iznad

mene i govori neprijatno naredbodavnim tonom: „Brzo mi vezuj steznik, ali da se nisi usudio da me pipaš.“

Okrenula mi je leđa, a ja sam dohvatio traku, isprovlačio je kroz rupice – ne dodirujući je – i jako zategao.

„Jače“, rekla je. „Šta ti uopšte zamišljaš? Hajde, moraš čvršće da vežeš. Počni već jednom – ili si suviše slab?“

E, tu ja pritegoh. Baš čvrsto. Počela je da se guši, digla ruke, pošla da se okrene prema meni. Al' ja joj tada desnu nogu upreh u leđa i zategoh još jače, onda vezah dupli čvor i nogom je odgurnuh od sebe. Baš sam pobesneo. Ali kad sam video da leži na podu mrtvački bleđa, s modrim usnama, i ne mrda, strašno sam se uplašio. Hoću da kažem, nije da sam hteo da je ubijem. Samo sam bio pobesneo. Zato odmah ponovo kleknuh i krenuh da razvezujem čvor. Ali prsti su mi ogrubeli od rada u rudniku, puni žuljeva i ožiljaka, a čvor je bio prokleta čvrsto vezan. Na kraju sam ga prosto presekao nožem. Uto se vrata otvoriše i Grimbold, Bikerl, Hobo i ostali nahrupiše unutra i skočiše na mene. Neverovatno! Radim s njima već više od dve godine. Čovek bi mogao da očekuje bar neki minimum poverenja.

„Šta se desilo!“, povikao je Grimbold, pa se svi sjuriše do Snežane i baciše na pod.

„Je l' mrtva?“

„O, ne!“

„Snežana!“

„Nije valjda mrtva?“

„Ne znam“, rekao sam. „Tako sam je našao. Mislim da je najbolje da joj razvežemo taj steznik, da bi dobila više vazduha.“

Razvezao sam traku, i istog se trenutka u Snežanine usne vrati malo boje, a ona duboko udahnu i zakašlja se.

„Živa je!“

„Snežana je živa.“

Svi su se drali i galamili, a ja sam Snežanu brzo uzeo u naručje i odneo je u krevet. Pogledao sam je u lice, da bih video da li je opet sasvim pri sebi, a njen se pogled s mržnjom sukobi s mojim.

Oči su joj tamnosmeđe, skoro crne.

Kao kod neke životinje.

„Reci samo reč ostalima, pa ću Grimboldu reći da si kazala da smo svi nakaze“, šapnuo sam joj na uvo dok sam je nežno spuštao u krevet.

Celo društvo skupilo se oko nje. Grimbold joj je pod leđa podmetnuo jastuče, Hobo joj ustima prineo čašu vode. Snežana je pila malim gutljajima, a ja sam iskoristio priliku dok su sve oči bile uprte u nju da svoju šolju, koja je još uvek stajala na podu, nogom gurnem pod krevet.

„Šta se desilo?“, upitao sam praveći se naivan, kad je Snežana popila vodu.

„Ne znam“, rekla je ona polako, zagledana pravo u mene, „neka stara torbarka došla je do vrata nudeći trake za steznike. Pustila sam je unutra, a baba mi je rekla: ‘Vidi kako izgledaš. Daj da ti lepo zavežem steznik.’ A

onda me je pritegla tako čvrsto da sam izgubila dah. Dalje se više ničeg ne sećam.“

Ispričala je to samo tako. Rođena lažljivica. Naivni Grimbold odmah je pao na njenu priču.

„Ta stara torbarka ne može biti niko drugi do ona bezbožna kraljica koja je jednom već pokušala da te ubije“, jadicovao je. „Čuvaj se, i odsad nikoga više ne puštaj unutra kad mi nismo kod kuće.“

Život se nastavio kao i obično, što znači da je Snežana čistila, kuvala, mesila i prala, a mi smo kopali pod zemljom. Nažalost, plen nam je iz dana u dan bivao sve mršaviji. Grimbold je ponovo razmišljao da napustimo svoju jamu, i da se opet zaposlimo u nekom tuđem rudniku. Plate su tamo, doduše, katastrofalno male, jer su u međuvremenu skoro svuda počeli da zapošljavaju decu, a njih si mogao da nahraniš i sa nekoliko krajcara. Ponudio sam se da taj problem rešim na svoj način – tako što ću malim govnarima uterati strah u kosti i time osloboditi mesto za nas, ali onaj prepodobni Grimbold nije za to hteo ni da čuje. Zato smo i dalje po čitav dan gutali prašinu da bismo na kraju kući stizali samo s nekim malim ametistom, ili dva sićušna zlatna grumena. Jedini tračak svetlosti bila je Snežana, koja nas je svake večeri čekala i od malo sočiva i suve kosti umela da, kao nekom čarolijom, napravi sjajnu večeru. Pokušala je da se pravi kao da ništa nije bilo i da se prema meni ponaša isto kao prema ostalima, ali između nas je, naravno, jednako vladala neka napetost.

A onda sam pronašao onaj veliki, krupan zlatni grumen. Grimbold nam je rekao da u bočnim jamama uvek kopamo po dvojica, i to je bilo prvi put da je imao dobru ideju. Radio sam sa Bertilom, a upravo kad je on krenuo napolje, da izgura kolica s iskopanom zemljom, meni se u šake neočekivano dokotrlja taj grumen. Sijao je i blistao na svetlu moje rudarske lampe: mora biti da je zlato neverovatno čisto. Čuo sam da se kolica vraćaju, pa sam ga brzo smotao u košulju.

„Nije mi dobro“, rekoh Bertilu. „Moram malo na vazduh. Nemoj da kažeš drugima, da mi se ne smeju. Vraćam se odmah, čim mi bude bolje. A ako ne bude, vidimo se kod kuće.“

Čim sam izašao, potrčah Snežani koliko god me noge nose. Ali, u kuću nisam ušao. Zaključala je vrata. Kad sam pokucao, otvorila je samo prozor.

„Grimbold je rekao da nikog ne puštam unutra“, izdrala se, „a to važi naročito za takve kao što si ti.“

Izvukao sam zlatni grumen iz košulje.

„Vidi ovo“, rekao sam joj, „s ovim možemo sebi da napravimo kuću, pravu, veliku kuću, samo za tebe i mene.“

„To zlato nije samo tvoje“, odgovorila je Snežana praveći se pametna. „Pripada svima vama.“

„Pre nego što se ostali vrate iz rudnika, ti i ja možemo da zapalimo odavde preko sedam gora i sedam mora.“

„To baš liči na tebe“, rekla je Snežana, „da pustiš ostale da rintaju za tebe, pa da onda sam pobegneš sa plenom. Trebalo bi da se stidiš. Stvarno si đubre.“

Opet sam gadno pobesneo. Znam da mi je mana što ne mogu da kontrolišem bes – ali zar je baš morala svu radost da mi upropasti? U svakom slučaju, onaj zlatni grumen bacio sam u đubre, a onda sam prosto skočio na saksiju i u kuću uskočio kroz prozor. Snežana potrča ka vratima i skide rezu, ali pre nego što je uspela da ih otvori, zgrabio sam je za kosu i oborio na pod. Vrištala je i branila se, i rukama i nogama, a ja sam se bacio na nju, zgrabio joj glavu obema rukama, pa sam ljubio ona njena prelepa usta, crvena kao krv. Grebala je, grizla i uvijala se kao zmija, ali ja sam je držao za onu njenu crnu kosu i samo je i dalje ljubio. A onda se, iznenada, ona sasvim umiri, i uopšte se nije micala. Već sam mislio da je najzad popustila, ali tada sam i ja čuo: ostali su se vraćali. Imao sam samo toliko vremena da ustanem sa Snežane pre nego što su se vrata otvorila i Grimbolde utrčao u sobu. Bertil i Helmerih ušli su odmah za njim, a onda i ostatak ekipe.

„Ma šta se ovde dešava?“ zakukao je Grimbolde. „Snežana, šta ti je ovaj uradio?“

Bertil i Helmerih su me dohvatili i podigli u vazduh. Snežana je sela, potpuno raspuštene i raščupane kose, i pogledala oko sebe kao da se upravo budi iz dubokog sna.

„O, Grimbolde, oprosti“, rekla je, na moje najveće iznenađenje. „Oprosti, prijatelju moj dobri, ali nisam poslušala tvoj savet i ponovo sam otvorila vrata.“

A onda mu je ne trepnuvši ispričala najpresniju laž: kako je ponovo došla nekakva baba – ovaj put neka druga – kako je kucala na vrata i nudila svoju robu.

„Otvorila sam samo malo i rekla joj da ide jer ne smem nikog da puštam u kuću. A ona mi je pokazala češalj i kazala: 'Pa smeš valjda da pogledaš.' Eh, a meni se taj češalj toliko dopao da sam pustila babu u kuću i pitala pošto je. A kad smo se pogodile oko cene, ona reče: 'Daj da te sad lepo očešljam.' Dalje se više ne sećam. Da Nag nije našao češalj i izvukao mi ga iz glave... – ko zna da li bih još bila živa.“

Zinuo sam i zagledao se u češalj, koji je stvarno držala u ruci. Mora da sam joj ga izvukao iz kose dok smo se rvali. Kao što rekoh, rođena lažljivica.

„Je l' tako bilo?“, pitao me je Grimbold.

Zatvorio sam usta i klimnuo glavom.

„Da. Dok smo bili u rudniku, iznenada mi se javio nekakav loš predosećaj, ali pomislih da ne bih da ispadnem glup ako vam nešto kažem a ispostavi se da sam se prevario. Mislio sam da će najbolje biti ako sâm brzo otrčim kući i vidim šta se dešava.“

„Moram da ti se izvinim“, reče Grimbold. „Pogrešili smo što smo sumnjali u tebe.“

I ostali krenuše da me tapšu po ramenu i odaju mi priznanje, ali ja sam ostao nepristupačan. Gadno je kad ni rođeni drugovi čoveku ne veruju. Snežanu je Grimbold još jednom upozorio da bude oprezna i da stvarno nikome više ne otvara.

„Moram ipak reći da ne razumem šta ti je uopšte i trebalo da kupuješ taj češalj. Meni izgleda potpuno isto kao onaj koji inače uvek nosiš. Bikerl će da ga zakopa u šumi.“

Idućeg jutra sam onaj zlatni grumen krišom iskopao iz đubreta, odneo nazad u jamu, vratio na mesto, pa onda povikao, zovući ostale da im pokažem šta sam pronašao. Naravno, svi su odlepili. Grimbold je odmah naredio da nastavimo tu da kopamo, i zaista smo otkrili stvarno veliku zlatnu žicu. Kraj joj se gubio negde daleko u planini. U svakom slučaju, bilo je dovoljno zlata da se sva sedmorica obogatimo. S torbama punim zlatnog grumenja i srećni kô mala deca, strčasmo dole u selo. Tu je Grimbold prvo kupio konja i kola, pa smo se njima svi odvezli u grad. Grimbold je tamo otišao kod gradonačelnikovice i od nje kupio jednu od njenih haljina – od belog brokata i zelenog pliša, izvezenu zlatnim koncem. Meni je bilo krivo što se ja toga nisam setio. A onda sam u jednoj radnji video narukvicu s koje je visila mala srebrna sova, pa sam joj to kupio. Helmerih je nabavio šunku i kobasice, i celo bure konjaka.

I tako smo se kolima, sa svim tim poklonima, vratili kući. Snežana je fantastično izgledala u onoj gradonačelnikovici, skoro da čovek poveruje da je stvarno princeza. Stavila je i narukvicu koju sam joj doneo, pa je nasekla šunke i sipala nam konjak. Normalno, sipala je i sebi. Pričali smo svi uglas, kovali planove kako da popravimo kuću, možda čak i da sagradimo novu, u kojoj bi svako imao svoju sobu. A Snežana bi imala dve.

„I služavku, koja će sve da radi, da Snežana može samo da se odmara“, povikao je Hobo.